

СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

В статті розглядаються особливості національно-патріотичного виховання у процесі їх залучення до спортивно-оздоровчого туризму, як важливого чинника формування та укріплення здоров'я студентів в системі фізичного виховання, спорту, навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, спортивно-оздоровчий туризм, фізична культура, спорт, здоровий спосіб життя.

Вступ. Умови сьогодення ставлять перед суспільством України вимогу формування активної, різнобічно розвинутої, патріотично налаштованої особистості. В процесі формування майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах на перший план виходить виховна складова освіти, зокрема – національно-патріотичне виховання.

Основна ідея реалізації виховної функції вищого навчального закладу полягає у мотивації громадської активності молодого покоління, що є запорукою небайдужості як сьогоdnішнього, так і прийдешніх поколінь громадян. Найкращою мотивацією до суспільної праці є почуття гордості за свою державу, співпереживання за минуле, співпричетність до творення її сьогодення та майбуття, тому патріотичне виховання молоді є пріоритетом молодіжної політики в Україні. Процес національно-патріотичного виховання є важливою складовою національної безпеки України.

Метою дослідження є вивчення основних засад ефективності форм та методів національно-патріотичного виховання студентів у процесі їх залучення до спортивно-оздоровчого туризму, навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Метою національно-патріотичного виховання є сприяння вихованню у молодого покоління почуття патріотизму, формування особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу молодих громадян, а також сприяння ефективній діяльності центрів патріотичного виховання молоді [3].

За часів незалежної України ці питання вносились у Постанові Кабінету Міністрів від 15 вересня 1999 року "Про затвердження Національної програми патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства", Указі Президента України від 25 жовтня 2002-го року "Про затвердження Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді", Постанові ВРУ "Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку", документах робочої групи з питань патріотичного виховання молоді при Апараті Ради національної безпеки і оборони.

У вищому навчальному закладі заходи з виховної роботи здійснюються згідно з Законом України "Про вищу освіту", наказу МОН України № 636 від 07.07.2009 "Про Концепцію національного виховання студентської молоді" та наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України № 3754/981/538/49 від 27.10.2009 "Про концепцію національно-патріотичного виховання молоді", на основі положень Державної національної програми "Освіта", рішень Вченої ради навчального закладу.

Реалізація патріотичного виховання молодих громадян України забезпечує ґрунтовну мотивацію молоді до праці на користь України та відбувається в декількох векторах – в аудиторній та поза аудиторній роботі, зокрема – у процесі клубної роботи. Як зазначив великий педагог В. О. Сухомлинський "Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується" [2].

Національна культура, декоративно ужиткове мистецтво, звичаї, побут Українського народу виступають як провідний чинник національно-патріотичного виховання. Значна роль відведена екскурсії як засобу формування національно-патріотичної свідомості.

Організація виробничої практики та моделювання майбутньої професійної компетентності також спрямована на самовдосконалення, відчуття вдалого професійного вибору та задоволення від справи, що розвивається на благо Батьківщини. Ці питання вирішуються у процесі навчально-виховної роботи, результатом виступає становлення студента як фахівця. Навчальний процес є основною ланкою професійного становлення студента. Тому принципово важливо поєднувати теорію і практику, з найбільшою ефективністю передавати студентам необхідний обсяг знань і вмінь, навчити їх систематично працювати над собою, вміло користуватися набутими знаннями в ринкових умовах. Лекції, практичні

заняття, зустрічі з фахівцями на галузевих підприємствах, самостійні заняття у бібліотеці, науково-дослідна робота, підготовка курсових і дипломних робіт – далеко не повний перелік форм роботи на шляху професійного становлення студентів. Важливою у цьому процесі є особистість викладача, в першу чергу дисциплін фахового спрямування. Однією із складових професійного становлення є оволодіння знаннями та навиками роботи з людьми, психологічна готовність працювати та відповідати за результати своєї роботи. Результатом професійного виховання є любов і повага до обраної професії, глибокі та різнобічні фахові знання і вміння, творчий підхід до вирішення існуючих проблем, готовність приймати нестандартні рішення, особиста відповідальність, відкритість для нових досягнень науки, техніки і практики.

Особлива роль у навчально-виховному процесі відведена організації туристичних маршрутів з активним способом пересування та залученню студентів до занять фізичною культурою, спортом та спортивним туризмом. Треба організовувати початково-виховний процес таким чином, щоб сформувати вміння у студентів самим розробляти відповідні маршрути, враховувати вікові особливості цільової аудиторії споживачів послуг, але при цьому намагатись як можна глибше донести місцевий колорит, красу рідної природи, її відновлювальні та оздоровлюючі властивості. В цьому патріотичне ставлення до майбутньої професії.

Під час організації заходів зі спортивного туризму важливим є роз'яснення негативних наслідків вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин, тютюнових виробів, проведення профілактичних заходів щодо попередження різноманітних захворювань.

Разом з тим, фізичне здоров'я тісно пов'язане з психічним станом молодої людини. Фізичне, духовне та психічне загартування відбувається паралельно та здійснюється на заняттях із фізичної культури; через участь молоді у роботі спортивних секцій, клубів, під час спортивних змагань, туристичних походів, зльотів. Організовує та проводить роботу в даному напрямі кафедри фізкультури, первинні профспілкові організації студентів і аспірантів, туристичні та спортивні клуби.

Спортивний туризм є невід'ємною складовою загальнодержавної системи фізичної культури і спорту і спрямований на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини шляхом її залучення до участі у спортивних походах різної складності та змаганнях з техніки спортивного туризму. Спортивний туризм є важливим засобом сприяння підвищенню соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру.

Спортивний туризм здійснює різноманітні спортивні, оздоровчі, рекреаційні, пізнавальні, виховні, економічні та інші функції. Головна особливість спортивного туризму полягає у тому, що він, на відміну від більшості інших видів спорту, не потребує відносно великих матеріальних видатків, так як, по-перше, розвивається в існуючому навколишньому природному середовищі і не вимагає значних капіталовкладень для підготовки та проведення туристсько-спортивних масових заходів та зведення спеціальних споруд для їх проведення, по-друге, матеріально-технічне та організаційне забезпечення зазначених заходів в значній мірі здійснюється силами та засобами самих туристів, по-третє, вже склалася і діє громадська система підготовки та підвищення кадрів, яка з мінімальними видатками з боку держави може і надалі ефективно функціонувати [1].

Організаторами забезпечення реалізації концепції національно-патріотичного виховання студентів університету є: вчена рада університету; проректор з науково-педагогічної роботи; помічник проректора з виховної роботи; деканати та кафедри; куратори академічних групи на факультетах; студентські самоврядні організації: первинна профспілкова організація студентів та аспірантів; Студентська академічна рада; наукове студентське товариство; студентські громадські організації, клуби за інтересами; бібліотека університету; загально університетська газета; музей університету; спортивні клуби. Усі вищезазначені суб'єкти планують свою роботу, підбивають її підсумки в кінці навчального року з відповідними висновками подальшого поліпшення системи виховання в університеті на наступний період.

Досвід роботи зі студентами Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка показав зацікавлення студентів та позитивні результати організації фізичного виховання студентів саме в напрямку спортивно-оздоровчого туризму. Декілька років поспіль на базі вузу діє велосипедний клуб "Спелерс", гурток по дельтапланеризму, молодь бере участь у самодіяльних туристських походах, змаганнях зі спортивного туризму обласного та Всеукраїнського рівня, які організуються Полтавською обласною федерацією спортивного туризму.

З 2011 року у вузі створено кафедру фізичного виховання, спорту та здоров'я людини, здійснено вже втретє набір студентів за напрямком "здоров'я людини". В системі фізичного виховання студентів I курсу введено спеціалізацією "Основи спортивно-оздоровчого туризму". У виховному полі туристичної діяльності в центрі уваги знаходяться різні форми планомірних і організованих туристичних походів, велотуризм, подорожей на човнах і лижних походів. Щорічно відбувається туристичний зліт, присвячений Всесвітньому дню туризму та Дню туризму в Україні.

На Полтавщині все більшою популярністю користуються активні види туризму – велосипедний, водний та кінний. Розроблені нові туристичні маршрути, зокрема водні по річкам Ворскла, Псел, Сула, Оріль. Кінні туристичні маршрути діють у багатьох районах. Постійно проводяться акції санітарної підготовки прибережних територій до прийому туристів, облаштовуються стаціонарні зупинки. Проводиться конкурс бардівської пісні "Пісенні мандрі", що дозволяє поєднувати культурно-мистецьку та екологічну

складову у туристичному заході. Набуває обертів рух по впорядкуванню вело маршрутів, їх маркуванню. В обласному центрі біля кожного музею облаштовано велопарковки, що дозволяє робити вело екскурсії, відвідувати об'єкту культурно – історичного напрямку та поєднувати активний та культурно-пізнавальний туризм.

Під час проведення вищеперерахованих заходів відбуваються різноманітні патріотичні акції з використанням державних символів та інших атрибутів Української держави. Підкреслюється національно-патріотична спрямованість акцій за допомогою державних прапорів, стрічок жовто-блакитних кольорів, покладання квітів до меморіальних дошок та пам'ятників видатних земляків, які сприяли утвердженню Української державності. Важливим є формування відповідних традицій та акцій починаючи з рівня студентської групи і закінчуючи вузом. Ці традиції повинні гармонійно вписуватись у традиції місцевої територіальної громади, щоб молодь відчувала себе відповідальною за хід історії і відчувала власну значущість у цьому процесі.

Висновки. Розвиток нових напрямів спортивного туризму екстремального, пригодницького, вітрильних та інших подорожей, проведення комбінованих за видами туризму подорожей з використанням наявних природно-рекреаційних, історико-культурних та кадрових ресурсів країни створює умови для залучення до активних занять спортивним туризмом населення України. Необхідно активізувати цей процес у вузах, адже спортивно-оздоровчий туризм позитивно впливає на розвиток підростаючого покоління, щоб молоді люди набули фізичної загартованості, необхідної для перенесення фізичних навантажень, нервово-психічних напружень, інших несприятливих чинників життєдіяльності.

Забезпечення реалізації концепції національно-патріотичного виховання студентів університету здійснюється через різні форми пізнання рідного краю, його природи, культури та усвідомлення важливих підходів до цінності власного здоров'я для подальшого розвитку особистості та її внеску в розбудову держави.

Використані джерела

1. Дехтяр В.Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму [Текст]: [навч.-метод. посіб. для закладів освіти] / В.Д. Дехтяр. – К. : Науковий світ, 2003. – 204 с..
2. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину [Текст]: [Етика комуністичного виховання. Педагогічна спадщина] / О.В.Сухомлинська. – М.: Педагогіка 1990. – 288 с.
3. Указ Президента України "Про проведення у 2009 році в Україні Року молоді" від 03 липня 2008 року № 616/2008. Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/media/Transferred/documents/2008/07/03/1/2008_616_UP.pdf.
4. Dekhtiar V.D. Osnovy ozdorovcho-sportyvnoho turyzmu [Text]: [nasch.-metod.posib. dliazakladivosvity]/ V.D. Dekhtiar. – K.: Naukovyisvit, 2003. – 204 s.
5. Sukhomlynskyi V.O. Yak vykhovaty spravzhnyu ludynu [Tekst]: [Etyka komunistychnoho vykhovania. Pedagogichna spodshchuna]/ O.V. Sukhomlynska. – M.: Pedagogika 1990. – 288 s.
6. Ukaz Presidenta Ukrayinu "Pro provedenia u 2009 rozi v Ukraini Roku molodi" vid 03 lypnia 2008 roku № 616/2008. Rezhum dostupu: http://dsmsu.gov.ua/media/Transferred/documents/2008/07/03/1/2008_616_UP.pdf.

Onishchuk L.

THE SPORTS TOURISM AS A MEANS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENT

The issues of the peculiarities of national-patriotic education of students in the course of their involvement in sport, health tourism as an important factor in the formation and strengthening of health of students in the system of physical education, sport and educational process in higher education.

Key words: *national-patriotic education, sports and health tourism, physical culture, sport, healthy lifestyle.*

Стаття надійшла до редакції 02.09.2014 р.